

HARAŞÎ, Muhammed b. Abdullah

HARAŞÎ, Muhammed b. Abdullah
(محمد بن عبدالله الخرشى)

Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh
b. Alî el-Haraşî el-Mâlikî
(ö. 1101/1690)

İlk Ezher şeyhi.

1010 (1601) yılında Mısır'ın Buhayre bölgesindeki Ebûharaş köyünde doğan Haraşî (Hırşî) temel eğitimini babasından aldı. Daha sonra Ezher'e girerek İbrâhim b. İbrâhim el-Lekânî ve Nüreddin el-Uchûrî gibi âlimlerden tefsir, hadis, fıkıh, sîret, mantık ve nahiv okudu. Mâlikî mezhebinde devrinin fıkıh otoritelerinden biri oldu. Halîl b. İshak el-Cündî'nin Mâlikî fıkına dair *el-Muhtaşar* adlı eserine yazdığı şerh ile tanındı. Ayrıca hadis, akaid, mantık, nahiv ilimlerinde müstakil eserler kaleme aldı ve bu sahalardaki bazı temel kaynaklara şerh veya hâşiyeler yazdı. Akboğa Medresesi'nde Cündî'nin *el-Muhtaşar*'ı ile kendisinin *eş-Şerhu's-şagîr*'i yanında hadis, akaid, nahiv, ferâiz ve matematikle ilgili dersler okuttu. Aralarında Ebû Sâlim el-Ayyâşî ve Muhammed b. Abdülbâkî ez-Zürkânî gibi meşhur kişilerin de bulunduğu pek çok öğrenci yetiştirdi ve XVII. yüzyılda ihdas edilen Ezher şeyhliğine getirilen ilk âlim oldu. İslâm dünyasının her tarafından birçok talebe, âlim ve devlet adamı ile çeşitli düzeylerde irtibatları bulunan Haraşî 27 Zilhicce 1101'de (1 Ekim 1690) Kahire'de vefat etti.

Eserleri. 1. *eş-Şerhu's-şagîr 'ulâ Muhtaşarı Halîl*. Halîl b. İshak el-Cündî'nin *el-Muhtaşar*'ının özet halinde bir şerhidir (yazma nüshası için bk. Muhammed el-Âbid el-Fâsî, I, 419). Daha çok Mağrib bölgesinde meşhur olan eser üzerine Ali b. Ahmed el-Adevî ve Muhammed b. Muhammed el-Attâr ez-Zimâmî gibi âlimler tarafından hâşiyeler yazılmıştır. 2. *eş-Şerhu'l-kebîr 'ulâ Muhtaşarı Halîl*. *el-Muhtaşar*'a daha geniş kapsamlı bir şerh yazması yönündeki umumi istek üzerine hazırladığı bir başka şerhtir. Eser hem müstakil olarak (I-V, Kahire 1306) hem de Adevî hâşiyesiyle birlikte (I-VIII, Bulak 1299, 1318, 1319) basılmıştır. 3. *Risâle fi'l-huluvvât*. Harap vakıfların hisse karşılığı imarına dair bazı hükümleri ihtiva eden bir risâle olup Kemâl Yûsuf el-Hût'un tahkiikiyle neşredilmiştir (Beirut 1410/1990). 4. *Münthe'e-r-raqbe fi halîl elfâzi'n-Nuħbe*. İbn Hacer el-Askalânî'nin hadis usulüne dair *Nuħbetü'l-fiker*'inin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 664). 5. *Şerhu'l-Muħaddimetü'l-Âcurrûmiyye*. İbn Âcurrûm'un nahve dair *el-Âcurrûmiyye* adlı eserinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 1288). 6. *Hâşiye 'ulâ İsâgüci*. *İsâgüci*'nin Esîrüddin el-Ebherî'ye ait Arapça versiyonu üzerine Zekeriyâ el-Ensârî'nin yazdığı *el-Muħtalâc* adlı şerhin hâşiyesidir (bu eserlerin yazma nüshaları için ayrıca bk. Brockelmann, *GAL*, I, 610; II, 102, 103, 416; *Suppl.*, I, 612; II, 97, 98, 334). Haraşî, Ebû Abdullah Muhammed b. Yûsuf es-Senûsî'nin *'Akidetü ehlit-*

tevħîd eş-şugrâ (*Ümmü'l-berâhin, es-Senûsiyye, el-'Akidetü's-şugrâ*) adlı eserine de bir şerh yazmış olup bu kitabını Fas Sultanı İsmâil b. Şerîf'e ithaf ve takdim etmiştir (Kâdirî, III, 18).

BİBLİYOGRAFYA :

Ayyâşî, *er-Rihletü'l-Ayyâsiyye*, Rabat 1397/1977, II, 359; Kâdirî, *Nesrû'l-meşânî*, III, 18-23; Adevî, *Hâşiyetü's-Şeyh 'Alî el-Adevî*, Bulak 1318 → Beirut, ts. (Dâru Sâdir), I, 2-3; Murâdî, *Silkü'd-dürr*, IV, 63; Cebertî, *'Acâ'ibü'l-âşâr*, I, 113-114; Serkis, *Mu'cem*, I, 810; Mahlûf, *Şecere'tü'n-nûr*, s. 317; Brockelmann, *GAL*, I, 610; II, 102, 103, 414, 416; *Suppl.*, I, 612; II, 97, 98, 334, 438; *İzâhu'l-meknûn*, II, 182; *Hediyyetü'l-'ârifin*, II, 302; Karatay, *Arapça Basmalar*, II, 359; Zirikî, *el-A'lam*, VII, 118; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, IX, 278; X, 210-211; a.mlf., *el-Müstedrek*, Beirut 1406/1985, s. 687; Muhammed el-Âbid el-Fâsî, *Fihrisü muħtûlâti ħizâneti'l-Karaviyyin*, Dârülbeyzâ 1979-83, I, 418-421; II, 532; III, 172-176, 245-246; Âyide İbrâhim Nusayr, *el-Kütübü'l-'Arabîyye elleti nüşiret fi Mişr beyne 'amey 1926-1940*, Kahire 1980, s. 166; Abdülvehhâb İbrâhim Ebû Süleyman, *Kitâbetü'l-baħşî'l-İlmî*, Cidde 1403/1983, s. 352-353; *el-Ezherü's-şerîf fi 'idihî'l-elf*, Kahire 1403/1983, s. 238; Ahmet Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 206; *Şüyûhu'l-Ezher* (nşr. Vezâretü'l-İlâm), Kahire, ts., s. 14; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, II, 227.

CENGİZ KALLEK

HARAŞÎ, Saïd b. Amr

(سعيد بن عمرو الخرشى)

Saïd b. Amr el-Haraşî
(ö. 1117/735'ten sonra)

Emevîler devri
vali ve kumandanlarından.

Kays Aylân kabilesinin kollarından Harîş b. Kâ'b'a mensuptur. Aslen Kinnesrînlî olup İrmîniye'de doğduğu, annesinin Habeşli olduğu nakledilmektedir. Kaynaklarda hayatıyla ilgili ilk bilgiler, Şevzebe adlı bir Hâricî'nin çıkardığı isyanı bastırmasıyla ilgilidir.

102 (720) yılında Küfe Valisi Abdurrahman b. Abdullah'ın, Şevzebe'in çıkardığı isyanı bastırmak üzere Muhammed b. Cerîr kumandasında gönderdiği ordu mağlûp olmuştu. Hâricîler, daha sonra Emevî Halifesi II. Yezîd'in gönderdiği iki orduyu da yenilgiye uğratmışlardı. Bu arada Küfe'ye gelen halifenin kardeşi Mesleme b. Abdümelik, halkın şikâyetçi olması üzerine Saïd b. Amr el-Haraşî'yi Şevzebe'in isyanını bastırmakla görevlendirdi. Yapılan savaşta Haraşî kumandasındaki ordu Hâricîler'i mağlûp etti, Şevzebe de öldürüldü. Haraşî bu başarısından dolayı Horasan valiliğine tayin edildi (103/721-22).

Ibn Hacer'in *Nuħbetü'l-fiker*'ine Haraşî'nin yaptığı *Münthe'e-r-raqbe fi halîl elfâzi'n-Nuħbe* adlı şerhin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 664)

